

Говорити з Невимовним

Роздуми про війну України проти російського вторгнення (24/02/22–)

та про війну між Ізраїлем та Палестиною (10/07/23–)

На основі робіт Юнга, включаючи Червону та Чорну книги.

Енн Белфорд Уланов

Вітаю. Знову. Бо ми знову зустрілися не навколо миру, а навколо війни. Ми зібралися як учні Юнга з усього світу, щоб запитати, що його аналітична психологія може запропонувати нам у цей час жахливих страждань, люті та обурення, а передусім страху перед обличчям неможливих конфліктів, які не ведуть до жодного рішення. І тут до нас приєднується все більше громадян, бо тепер не лише ті з нас, хто тісно контактує з людьми в зонах бойових дій, відчувають сильну тривогу — ніби їхні серця стискаються та дихання завмирає, щоб не сталося ще більшого лиха, а сами вони кам'яніють, стають безмовними — зараз вони приєднуються, щоб допомогти, полегшити долю тих, кого вони люблять, землі, яку вони плекали, молодих, чиє дитинство вкрадено.

Мене вражає, що всіх поглинає ця напруга утримання у свідомості нерозв'язного конфлікту, який не піддається логічним міркуванням і виробленню стратегій, щоб покласти край бомбардуванням, ракетам, шуму та смороду бою, заціпенінню тих, хто перебуває в ближньому бою, або довгому очікуванню наступного сплеску атаки. Ми більше не спостерігачі і навіть не свідки. Ми — учасники, близькі та далекі, ми стоїмо впритул за вашими спинами. Для вашої підтримки ми надаємо вам усе, що можемо, включно з грошима.

Ми поділяємо стурбованість невимовними картинами страждань дорослих людей на захопленій території, які тепер змушені стати людьми ворога. Якщо ви не підпишете документи, що підтверджують вашу відповідність вимогам до нав'язаної ідентичності, ви не зможете отримати необхідні ліки або обмежену норму води для втамування спраги. Гірше того, понад 19000 дітей у віці від 7 до 17 років були вивезені до ворожої країни для розміщення в освітніх таборах, де їх навчають новій мові, новій історії, стираючи громадянство дітей у їхній власній країні. Що роблять батьки, чи будь-хто з нас, у випадку такого викрадення? Ми виємо. Наші кишки випорожнюються або застрягають від люті, але також і від безпорадності. Ми поринаємо у пошуки цапа-відбувайла для ненависного іншого, з переконливими доказами його злого наміру завдати нам тяжкої шкоди. Вони відповідають нам ненавистю і завдають нам тяжкої шкоди, маючи такі ж переконливі докази. Всі сторони стикаються із загрозою бути стертим і реагують на неї з єдиною метою: вижити.

Ці громадяни — без води, їжі, палива, — щоб вижити під громом бомбардувань, якщо ми чуємо їх, кажуть одне: будь ласка, допоможіть нам, допоможіть, нам ніде прихилити голову, випрати одяг, отримати ліки проти хвороби очей. Своя країна і ворожа країна ставляться до цих громадян з однаковою зневагою. Вони застрягли, завислі між сторонами, що ворогують. Тих, хто шукає голову ворожої гідри, щоб покласти край їй

намірам стерти їхню країну з лица землі, що унеможлиблює будь-які спроби миру, називають лиходіями, так, ніби не мають значення ані їхні друзі та сім'ї, викрадені як заручники; ані молодь на танцювальній вечірці, вбита під час нападу з нізвідки; ані люди, що залишилися живими у своїх "безпечних кімнатах", не вийшли, щоб не бути розстріляними, а потім, через підпал їхнього будинку, в цій кімнаті згоріли. Скрізь жахливі страждання. У цьому нинішньому вибуху спалахнули та десятиліття окупації — втрата домівок, тиснява, приниження та обмеження, та відчуття, що це ніколи не закінчиться. Здається, що такий біль не можна вилікувати.

Деякі громадяни виступають проти дій власного уряду, благають припинити вогонь, зупинити ці несправедливі "військові навчання" таким чином врятувати своїх громадян від того, щоб їх вважали вигнанцями у світі; дати своєму лідеру почути ці інші голоси та так зробити уряд представницьким, а не одноосібною власністю лідера. Молода жінка змінює наклейки на пакунках в продуктових магазинах, щоб висловити вимогу громадян проти одноосібного правління у цій війні. Випадково спіймана, вона засуджена до 7 років ув'язнення. Незалежно від того, яку позицію займає людина, на неї нападають, вказуючи, що вона грубо помиляється, і тільки протилежна сторона має рацію. Кожна сторона оббріхує правду, кажучи, що всі ці звинувачення — брехня, що цього ніколи не було.

Ми за межами всіх ваших країн думаємо про вас у розпалі тієї війни, яка триває вже понад 600 днів, або іншої, яка триває вже вісім тижнів. Ми пам'ятаємо про ваших дітей, батьків, партнерів, друзів, вашу землю, ваші будівлі, річки, повітря, яким ви дихаєте — все це стикається з безжальною руйнівною силою, спрямованою на вас.

Прошу вибачення за будь-яку образливу нахабність говорити про те невимовне, від чого ви страждаєте щодня, що загрожує поховати вас живцем у безнадії, болю і, перш за все, у втратах. Ми захоплюємося вашою мужністю, вашою стійкістю, можливостями вашої душі, вашою стійкістю боротися за життя, здоровий глузд, вдячність та любов посеред божевілля війни.

Реагувати на ці війни та намагатися привнести в них юнгівську перспективу — неможливе завдання, оскільки ми маємо справу з найгіршим у людській природі, з ураженням злом. Заздалегідь прошу вибачення за все, що я скажу, що може когось образити. Цей вибух воєн схожий на удар електрострумом високої напруги, який робить людину німою. Я звертаюся до роботи Юнга і пропоную вам три можливих джерела енергії з неї, а також з Червоної та Чорної книг. Згадайте його занурення у потойбічний мір, переживання двох світових воєн та постійну військову службу, яка повторювалася протягом багатьох тижнів кожного року. Його світ дуже близький до вашого.

I Індивідуалізація

Я знову повертаюся до індивідуалізації, оскільки вона є стрижнем Юнгівського відкриття того, що психіка має мету, наділяє нас емоційним завданням і нагадує нам, що якщо ми з'єднаємося з її силою, ми зможемо краще терпіти нестерпне. Ця мета зберігається навіть на війні, але безнадія може вимкнути імпульс до індивідуалізації. Юнг втратив свою душу, а ви на війні стоїте перед екзистенційним вибором: піддатися архетипному злу чи вибрати

зв'язок з ним. Telos¹ психіки спонукає нас ставати тими, ким ми є, збирати шматочки, що належать нам, шукати та отримувати їхній сенс, особливо в часи розгулу безглуздя.

Юнг бачив постійну глибоку співпрацю свідомого і несвідомого необхідною для того, щоб стати більш цілісними, усвідомлюючи, що ми є крихітними учасниками цілісності реальності. Це означає, що абсурд, нісенітниця, безглуздість також включені в цю цілісність. Пам'ятаєте, Юнг сказав про химерні фігури в Червоній і Чорній книгах, що вони були *найважливішими образами* його життя, і він провів все життя, що залишилося, намагаючись пояснити всім нам, включаючи навіть мертвих, що ці образи означають. Ваші образи з'являються зараз, процес індивідуалізації триває, відчуйте його підтримку навіть у цих важких обставинах. Навіть тим із нас, хто висох зсередини, наче помер, Юнг каже: "Якщо ви споглядатимете брак фантазії, натхнення і внутрішньої живості, який ви відчуваєте як застій і безплідну пустелю, і просочите його інтересом, народженим тривогою перед внутрішньою смертю, тоді щось може сформуватися в вас, бо ваша внутрішня порожнеча, якщо тільки ви дозволите їй проникнути в вас, приховує настільки ж велику повноту. Якщо ви виявитесь сприйнятливими до цього "поклику дикої природи", то прагнення до здійснення прискорить безплідну пустелю вашої душі, як дощ прискорює суху землю" (CW 14, § 190).

Свідченням нового досвіду психіки Юнга є центральне місце, яке він відводить сновидінням, фантазійному мисленню (уяві), образам, трансцендентній функції, алхімічній карті та знищенню аналітика. Коли ми прокладаємо власний шлях до життя душі й вивчаємо мову несвідомого, нам більше не потрібен аналітик. Ми вступаємо у власну «таємничу гру», вступаємо в розмову між свідомим і несвідомим, і вона переходить в особисте і колективне життя. Аналітиків навчають поглиблювати цю розмову ще довго після того, як вони перестають бути пацієнтами свого аналітика.

Сновидіння, які маркують цю розмову, ви бачите навіть на війні. Образи (або звуки, запахи, смаки чи текстури, залежно від нашої різної психологічної природи) з'являються і показують стан буття, в якому ми перебуваємо зараз. Алхімічні карти позначають, що ми кудись прямуємо, навіть якщо це не лінійна мета, а кружляння по колу наших основних комплексів і душевних переживань, поки вони не стають видимими. Мати образ недостатньо. Ми навчені бачити те, на що він вказує, і використовувати червонокровне *rubedo*² алхімії, коли в повсякденному житті ми відчуваємо наслідки цього дару психіки. Можливо, це спонукало вас піти солдатом на цю війну, або служити медиком, або брати в аналіз пацієнтів, які не можуть заплатити, або шукати в уяві відповідь на головне питання: «Що після війни?». Який образ пропонує зцілення? Як втілити його в реальність? Поряд зі стратегіями розуму і логіки, психіка висуває уявлення про неможливість вирішення конфлікту, щоб уникнути загрози третьої світової війни.

Юнг каже, що не знає відповіді та може запропонувати: "Ніякого великого вислову, лише шепіт невимовного <...> пообідай зі мною в тиші, можливо, заговорить стіна, можливо, заговорить вогонь, каміння щось прошепоче тобі? Від кого? <...> його не

¹ (лат.) кінцева мета.

² (лат.) в алхімії заключний етап Великого діяння.

збагнути, всевишнього, що позбавив мене мови <...>, а проте він стояв біля нас <...> наповнив мене подихом вічності" (ВВ, т. 7, с. 234).

Але ми не могли відчутися себе далі від подиху вічності в цьому жахливому, здавалося б, нерозв'язному конфлікті, що проявляється у війнах, які тривають і тривають. Есе Юнга про трансцендентну функцію, опубліковане в 1916 році (знайдене студентами в архівах Інституту К.Г. Юнга в Цюриху), підіймає універсальне питання, з яким ми зараз знову зіткнулися, особливо з огляду на визнання Юнгом війни як "психічної епідемії", що проявляється в злих діях і настроях, які завдають шкоди один одному. Юнг запитує: "Як на практиці примиритися з несвідомим? <...> Це питання ставить філософія Індії, а особливо буддизм і дзен <...>, а також усі релігії та філософії. *Адже несвідоме — це не те чи інше; це Невідоме, оскільки воно безпосередньо торкається нас*" (CW 8, с. 68, курсив автора статті).

Не знаючи, як реагувати на нерозв'язний конфлікт, який не має негайного вирішення, ми втрачаємо надію на те, серед невтомної праці людей багатьох країн, які працюють над стратегіями, можливостями миру, над тим, як вести розмову між ворогами, наше "я" знайде вихід. Перш за все, трансцендентна функція стосується того, як ми можемо реагувати, коли ми застрягли в невирішуваному конфлікті так, як ми зараз застрягли в цих війнах. Вона показує, що кожна сторона конфлікту претендує на правоту і повинна бути прийнята такою, якою вона є, щоб конфлікт трансформувалася. Розуміння цієї необхідності шокує нас тим, що протилежні сторони у війні мають схожі процеси. Кожна вважає себе правою, доброю і каже, що протилежна сторона неправа і повинна бути відкинута, оскільки чинить зло. Безнадія і страждання вражають обидві сторони. Це не моральна еквівалентність, а боротьба життя і смерті.

Якщо ми зможемо витримати напругу свідомого утримання обох сторін конфлікту, щось може з'явитися — нове ставлення, новий символ, відгомін чогось надзвичайного, зміна, здавалося б, несподівана для конфлікту, ніби вказівка на те, що лежить за його межами. Конфлікт може з'явитися на новому рівні. Щось нове може стати видимим і готовим до втілення в реальному житті. Бути готовим застосувати «грубу силу», щоб утримати цю жахливу напругу, зосереджено чекати та не знати єгосного вирішення поглядів, що конфліктують, означає увійти в Невідоме, яке впливає на нас з розумінням, яке ми не могли б вигадати. Юнг зазначає, що деякі з нас кажуть, що це явище схоже на голос Бога; для себе він вирішив використовувати слово «Самість», оскільки його легше пояснити в психологічних термінах (CW 7, § 534; CW 10, § 856; CW 11, § § 322, 779).

Ми чекаємо, насторожені тим, що Невідоме стає відомим, і часто дивуємося тому, що з'являється. Воно приносить зміни, полегшення, а в рідкісні моменти — прощення за участь у злі, яке є заразним. Юнг каже, що свідомість є розміром лише з наперсток у порівнянні з усією рештою психіки, яку ми називаємо несвідомим (Jung 2021, с. 104). Диференціація єго і не-єго вимірів психіки є постійним завданням. У цих війнах ми всі стикаємося з необхідністю змін, що аналітичною мовою зветься активацією трансцендентної функції. Юнг нагадує нам працювати в межах можливого, у своїх межах (там само, с. 75).

II Особисте і колективне

Опинившись у вирі колективного насильства у цих двох війнах, кожна зі сторін яких має довгу архетипну історію, важко займатися особистою індивідуалізацією. Колективні події та архетипні сили оточують з усіх боків. Вони просочуються в наші особисті думки, і ми знаємо про це через крайню напругу наших протилежних емоцій — ненависть, що тепер переростає в бажання вбивати, скорбота, яка заливає нас як потоп.

Неспроможність виконати роботу з індивідуалізації залишає діру в нашій свідомості, і саме туди просочуються несвідомі архаїчні архетипні сили. Не встигнемо ми озирнутися, як несвідомо ототожнюємося з полум'ям архетипного образу, і нас охоплює гнів, що який розгорається до люту; або ми ототожнюємося з Рахіль чи Мадонною, які плачуть над втратами людства через зло. Через нас дме великий подих архетипової енергії, і, якщо ми не зможемо з ним раз ототожнитися, ми потрапимо в її владу. Вона рухає нами, не через наше его, а переповнюючи його; її сила захоплює нас, або, якщо наша ідентифікація негативна, вона лякає нас, ми розчавлені дефляцією. Ми стаємо іграшкою архетипової енергії — шматочком водоростей, який тягне і кидає хвиля.

Якщо її не помітити, ця ідентифікація заманює нас далі: ми бачимо себе вже як посланця цієї сили, того, хто бачить куди енергія йде, повинна йти — тепер ми вирішуємо служити їй, попри наслідки. У ті моменти, коли ми стаємо посланцем архетипу ми можемо піти ще далі та побачити себе джерелом і метою цієї інфляції, та, захоплені її рушійною силою, готові ризикувати іншими людьми, землею, повітрям. Тепер ми уособлюємо богоподібну якість архетипової сили, яку вона набуває. Це ототожнення спонукає нас до вивільнення атавістичних імпульсів — наказувати вбивати цілий народ, штовхати його в море, використовувати немовлят як зброю війни, використовувати багаторазові згвалтування жінок (аж до розриву тазу), брати заручників, і все це для того, щоб знищити рішучість ворога до боротьби.

Опинитися у владі сили несвідомого — це страшно, навіть якщо і захоплює. Таке трапляється й у творчих починаннях, але може бути помічено оброблено в спілкуванні та консультаціях з іншими. Цей ефективний крок розототожнення ставить архетипну творчу ідею поза нами й спонукає зосередитися на її силі як на чомусь, з чим ми повинні співвідноситися, а не ототожнювати з собою. Це дуже важко зробити в будь-який час, але люди роблять це. На війні розототожнення є відчайдушно важким, коли найдорожчі люди стають жертвами атавістичного звірства. Фантазії про помсту можуть взяти гору над нами. Якщо нам на шляху індивідуалізації загрожує стирання, — чи то від рук ворога ззовні, чи то під докором самопоразки всередині нас — засуджуючи наше заціпеніння, виснаження, страх за всіх, кого ми знаємо, включаючи нас самих, то у відношеннях особистого до колективного підіймається прапор до бою — за нашу землю, за кращий, а не гірший наш уряд, за вразливих, включаючи нас самих. Тут ми стикаємося з пробудженими війною архетипними силами, які збираються в культурні комплекси, що заважають нашим особистим зусиллям за допомогою змія знайти правильний шлях до ненависті, нашої провини та зла.

Ненависть

Ненависть, на мою думку, є першим протестом проти того, щоб бути стертим. Його тління може вибухнути неймовірним насильством, убивством, самогубством. Наша свідомість може стримувати ненависть, використовуючи грубу силу, щоб в середині себе ми могли утримувати напругу протилежностей. Це веде до ясності, відвертого сприйняття власної тіньової ворожнечі та ворожнечі наших колективних груп і культури. Це означає побачити цю ворожнечу, понюхати її, почути її лють, яка так шалено кипить, щоб зробити шкідливу річ іншому, хто викликає нашу ненависть. З шаленою рішучістю ми прагнемо свідомо втримати цю ворожнечу, не виявляючи настрою чи насильства, які її викликають. Натомість ми використовуємо цю енергію, щоб побачити ту сторону, яка поряд із ненавистю, яка прагне не до уламків землі, а до її краси, не до перемоги над поразкою, а до чогось поза межами обох. Психіка може проштовхуватися за межі жорстких обмежень за допомогою своєї основної діяльності — творіння образів. В темряві гарчання та криків, ми можемо бути спонукані дотягнутися до крапки добра та світла. Це боротьба і споглядання.

Практичний приклад. Я уявила, що аналітики з протилежних країн у стані війни та протилежних політичних позицій відмовляються бути один з одним в одній кімнаті. Обидва страждають від культурного комплексу, злого впливу на жакливі рани війни, завдані іншою стороною. Невимовно перебувати разом в одному місці. Мене вразив образ, який з'явився: скажи кожному залишатися біля дверей; не заходити в кімнату; залишайся біля дверей. Подивіться, що виявляється всередині вас. Побачте іншого, який стоїть біля інших дверей кімнати та не заходить туди. Поцікавтеся — що інший відчуває, які думки вам приходять, які інстинктивні імпульси киплять? Залишайтеся біля дверей і побачите іншого; уявіть відмінність іншого від вашого становища та вашого душевного болю. Яке емоційне поле між нами? Залишайтеся біля дверей; нехай кімната залишається порожньою, почекайте, щоб побачити, що ініціює психіка.

Провина

Посеред руйнувань усіх видів — внутрішню здатність сподіватися, думати, глибоко відчувати, не кажучи вже про зруйновані будинки, магазини, громадські місця для зустрічей, парки, дерева, зоопарки, — зростає почуття провини. Усвідомлення шкоди, яку ми можемо заподіяти та вже заподіяли одне одному, як я тобі думкою, словом і ділом, так і моя культура і країна твоїй, може переповнити нас. Це почуття може бути особистим і колективним. Вона є особистою і колективною. Юнгівське обговорення справжньої провини допомагає.

Справжня провина — це не юридична і не моральна провина, а істинна в психологічному сенсі нашого власного зв'язку до колективної провини. Ми відчуваємо, що до нас звертаються, що ми причетні, хоча ми особисто не причетні до конкретної руйнівної дії. Юнг відкрив у "Червоній книзі", що хоча він не робив злого вчинку, він знав, що міг би, тому що ми пов'язані з нашим ближнім нашою «несвідомою людяністю.... неминуче втягнуті

в нечистоту зла, незалежно від того, яким може бути наше свідоме ставлення <...>, бо ми всі є частиною людської спільноти» (CW 10, § § 403, 410, 440; RB, с. 290).

Ми несемо свою частку провини, сподіваючись, що вона відніме одну пляму від зла, що обумовлено спільним існуванням. Юнг бачить справжню провину як таку, що впливає на наш процес індивідуалізації: я усвідомлю серйозну шкоду, яку я можу тобі заподіяти. Справжня провинна є нашою власною; її вага реальна. Прийняття провини ставить нас у прямий зв'язок зі злом. Справжня провинна об'єднує так зміцнює нашу особистість — ми рахуємося з цією тінню і бачимо, що саме від нас залежить знайти спокутний вчинок, бо злий вчинок повинен бути спокутуваний. Ми несемо ганьбу, безчестя і хочемо знайти крапку добра і триматися за неї заради нашого блага.

Змій

Змія з'являється на початку Червоної та Чорної книг Юнга і викликає надзвичайний інтерес у Юнга. Він називає її «вона» — та, що звивається зміїним шляхом то до добра, то до зла, відіграючи вирішальну роль у трансформації Юнга. Змія — одна з трьох частин душі Юнга (BB, т. 4, с. 235). Дві інші — це Саломея і частина, яка зветься душею. Саломея — це матерія, в якій світло вперше показує себе, і яку ми повинні створити, щоб показати світло більш повно «найвище світло науки і мистецтва» (BB т. 6, с. 282-3). З матерії народжуються образи, які передають нам сенс; та, що зветься душею, любить ці образи та з ними працює. Змій, як третя частина душі, відіграє вирішальну роль у нашому зіткненні з реальністю зла. Змій, «земна сутність людини», може схилити до зла, яке ми повинні визнати своїм (RB, с. 247). Тому ця частина потрібна нам під час війни.

Юнг відкриває, що якщо ми володіємо змієм у собі, а саме нашою здатністю схилитися до зла, то наше его може навчитися ставитися до зла, яке «холодно дивиться на нас», не ототожнюючи себе з його передбачуваною силою і не заперечуючи, що воно існує; з ним ми повинні боротися (RB, с. 300). У цьому важкому визнанні тіні в собі, яка завдає шкоди іншим, незалежно від того, хочемо ми цього чи ні, і набагато гірше, коли ми справді маємо намір завдати шкоди — в люті, з ненависті, помсти чи чистої злоби — дивовижним чином, за словами Юнга, змії захищає нас. Ви володієте змією в собі. Це захищає нас від несвідомого проєктування його назовні, на інших. Коли ми проєктуємо зло ззовні, на ближнього, створюємо демона, якого потім звинувачуємо, ми викидаємо зло в простір між нами та іншими. В цьому просторі воно блукає вільно, де завгодно, заражаючи велике коло людей, не підкоряючись жодному его-обмеженню, вільно спричиняє хаос скрізь і всюди.

Коли ж ми признаємо змія в собі, ми утримуємо зло у свідомості, щоб воно не вислизало вглиб несвідомого та автоматично не проєктувалося назовні. Володіння цією змією як частиною нас утримує нас від поширення смердючого бруду зла. Але як тільки душа втрачається, вона перетворюється «на страшенно злісного змія, на тигра, який накидається на того, хто нічого не підозрює» (BB т. 5, с. 258). Цей напад залишає нас без якоря у ставленні до зла поза нами. Тоді диявол може схопити нас, поширюючи інфекцію, яка пахне людською кров'ю (RB, с. 322).

III Ще одне зауваження від жіночого

Коли Юнг знаходить спосіб зробити «невимовне досвідним», він використовує жіноче, яке уособлює Саломею в її новій формі (BB, т. 7, с. 191). Це було настільки далеко від звичного підходу Юнга, що він потрапив у халепу з Саломеєю, наполягаючи на тому, щоб вона пояснила себе і розповіла свою таємницю. Ми пам'ятаємо, що на початку роботи над Червоною книгою Юнг побачив, що він повинен скинути свою ідентифікацію з тим, що він називав своїм чоловічим — мисленням, міркуванням, логічним «керівним принципом», своєю «вищою функцією» для сприйняття і розуміння реальності — і він скинув її. Але в ньому залишилися сліди чоловічого. Після того, як Саломея перетворилася з божевільної, сліпої, вбивці на люблячу жінку, яка прозріла, він все ще хотів, щоб вона раціонально пояснила себе. Саломея не піддавалася на наполегливі аргументи Юнга. Щоб пояснити її, він навіть звернувся до частини своєї душі, яка звалася душею. Ця частина душі вважала Саломею своєю сестрою, тому відкинула крик Юнга про допомогу і відправила його назад до Саломеї. Пам'ятайте, що Саломея представляла третю частину душі самого Юнга. Жіноча точка зору тепер оселилася в ньому, і він не міг її обійти.

Саломея стояла за себе і свій підхід до життя, викриваючи «диявола влади» Юнга, який намагався все зрозуміти та підштовхнути її до свого маскулінного підходу. Юнг поступився! Тут було щось інше, що не вкладалося в його пояснення розумними словами чи образами. Він почув, як вона сказала, що вона – матерія; а матерія – це те місце, де вперше з'являється світло; дозвольте матерії бути, відчуйте її, тому що ви повинні дозволити всім частинам життя жити. Не зводьте їх до того, що ви можете зрозуміти. Реальність є більшою, масштабнішою, ніж її пояснення: матерія, ще до слів та образів, які ми можемо пояснити, народжує такі образи, які сприймає та частина душі, що зветься душею, — вона живе зі тими значеннями, які вони передають.

Стрибок

Зіткнувшись з нерозв'язним конфліктом цих воєн, ми потребуємо нового підходу, схожого на стрибок, який ми спостерігаємо в роботі трансцендентної функції, коли нове ставлення, символ або дія з'являється ніби знезацька. Що б це не було, ми знаємо, що це винайшли ані ми, ані терапевт, ані клієнт. Це відбувається після тривалої стійкої готовності уважно вивчити конфлікт і згоди з тим, що ми не знаємо, як вирішити його непримиренність. Ми піддаємося гордині своєї свідомості, ніби вважаючи, що зусилля її, індивідуальні чи колективні, можуть зробити все, що завгодно, якщо ми просто змусимо себе та інших підкорятися. Проте неоціненна цінність свідомості також може дати про себе знати. Ми помічаємо свідомий погляд на пробіск надії посеред бою, дивний збіг обставин, який дарує нам відстрочку від поранення, подих щастя навіть у війні; наша несподівана здатність відчувати це, знати це, дякувати за це вражає уяву.

У чому полягає стрибок до іншого підходу? Щоб зрозуміти цей стрибок, ми почали диференціювати п'ять його частин. Я перелічую їх тут для ясності.

По-перше, це стрибок до незнання. Інформація не доходить до нас через крихітні розміри нашої свідомості, яка в порівнянні з космосом несвідомого є величиною не більша

за наперстка. Ми ж навпаки — вражені неоціненною цінністю свідомості, ми погоджуємось із нею. Вона вводить нас тілом і душею в безпосереднє «тут і тепер», щоб ми переживали те, що відбувається; вона не проходить повз нас. Ми можемо не розуміти цього, але ми прокидаємося від того, що відбувається. Для нас, людей, зацікавлених відносинами свідомого та несвідомого, вірними компаньйонами стають сумніви та промені пронизливих інтуїцій. Як ми уявляємо, що ми, як люди в суспільстві і як особистості, можемо зробити, щоб втихомирити шум війни, розв'язати неможливий конфлікт у «світі, запаленому звідусіль <...> [так, що] полум'я безумства здійснюється» (ВВ, т. 6, с. 269)?

По-друге, наш стрибок використовує щось подібне до стрибка Юнга у прийнятті Саломеї, яка уособлює жіночу чуттєвість, в якій прокидається матерія та світло, що дозволяють прийняти всі частини життя. Цей світанок світла в матерії, матеріальному існуванні, яке ми поділяємо, показує, що ми починаємо з очевидної спільності між нами, на якій ми за допомогою его, слів та образів будемо будувати ще більше світла. Це «вище світло» «мистецтва і науки» пов'язане зі смислами, які пожвавлюють нашу душу. Але без твердого визнання того, що всі ми походимо з праху, всі існуємо в цьому первісному способі, ми можемо будувати стратегії щодо значень, але ми не можемо жити у глибокому зв'язку з тим, що існує перед словами та образами та має фундаментальне значення. У цьому стрибку уяви у свідомості ми знаємо, що «початки можуть безпечно перебувати в темряві незнання» (ВВ, т. 6, с. 268).

Руйнування і символ Самості

По-третє, стрибок містить страшні факти про роль деструктивності в житті. Юнг каже, що символ Самості, її образ, прагне до власного знищення, якщо ми надмірно конкретизуємо його у зброю, яку використовуємо для залякування інших або для уникнення реальності, на яку цей образ вказує. Ми знову ототожнюємо себе з архетипним вливанням колосальної енергії й наполягаємо на тому, щоб усі інші також ототожнювали себе з нашою версією. Крім того, Самість зруйнує свій символізм, якщо ми надмірно одухотворяємо її, і вона стає тією річкою, про яку всі лише складають пісні, але ніхто не в неї не входить (Jung 1997, т. 2, с. 1013-14). Деструктивність буде використана, щоб звільнити реальність, на яку вказують образи Самості. Ця реальність не буде спіймана в пастку одухотворення чи конкретизації. Ця реальність приносить життя, а не духовні манівці чи уособлені ідоли.

Символічна смерть і деструктивність

По-четверте, стрибок розгортається в словах Юнга о том, що ми повинні зрозуміти: «Нам загрожує всесвітній геноцид, якщо ми не зможемо знайти шлях до порятунку через символічну смерть» (CW 18, § 1661). Символічна смерть, як я її розумію, — це глибокий зсув у психіці; наш стрибок може привести до цього глибокого зсуву. Для того, щоб проводити терапевтичну роботу з іншими, ми, як пацієнти, переживаємо у власному житті різні форми цієї символічної смерті: те, що алхімія описує як розчленування, розсіювання,

фрагментацію, *mortifactio* і *putrefactio*³. Ми відчуваємо примус до того, щоб розпустити, зруйнувати плани та цілі его, навіть найкращі з них; вчинити також із нашою грою за владу; туди ж відправити нашу ліниву недбалість, яка не дає нам виділити своє маленьке місце у цілісності загального. Ми стикаємося з тіньовими межами нашого его як нашого начальника, так само як душа Юнга, яка звинувачує його в роздутomu честолюбстві за те, що той розкидається цитатами латиною і «дитсадковими почуттями» у спробі довести свою розумову перевагу (ВВ, т. 5, с. 222).

Зрушення, до якого призводить стрибок, полягає в тому, що управління его в його старих формах скасовується. Юнг «вирізає для людини простір між богами та пеклом» (ВВ, т. 6, с. 269) і таким чином переживає своє відкриття, що трансформація, якщо вона приходить до нас, виникає з нашої нижчої функції. Він стверджує, що почуття і жіноче є його нижчою функцією, і він стрибає з твердістю Саломеї у скарб людської любові: «Тепла людська любов, кров, тепла червона кров, святе джерело життя, об'єднання всього розділеного і жаданого. <...> Любов належить мені <...>, а не богам, які не знають ні міри, ні милосердя» (ВВ, т. 5, с. 266). Юнг навіть бореться з душею, яка заради власного рятування хотіла б забрати теплу червоно кровну людську любов на небо. Ні! — кричить Юнг, — вона моя, наша, вона належить людству в цьому тут і зараз скінченному земному житті. Його душа поступається!

Зміна протилежностей

По-п'яте, цей стрибок або новий зсув від верховенства его змінює і наше сприйняття протилежностей. У хаосі та руйнуванні всього на війні ви переживаєте близькі форми символічної та реальної смерті. Ми вчимося у вас. Ми теж, прямо за вами, несучи страждання війни, відчуваємо форми переходу від панування управління его, яке не може зупинити насильство, що спалахує в нашому світі, до чогось іншого, чого ми ще не знаємо і не визначаємо. Вороги, кожен з яких стоїть біля різних дверей кімнати, куди вони не можуть увійти разом через ненависть між ними та гострі страждання від рук один одного, залишаються для мене потужним образом. Его-стратегії, спрямовані на подолання цього розриву, який є настільки глибоким, що перетворюється на прірву між ними, демонструють, на мою думку, нову форму протилежностей.

Протилежності змішуються і відбуваються одночасно, але тепер ми не стягуємо розрізнені протилежності до купи. Ми тепер їх разом відчуваємо — незмірну цінність свідомості поруч із гординою свідомості, ненависть поруч зі спорідненістю — співстраждальців від ран і намірів війни, товаришів по стражданню від наклепів на правду на війні. Як зазначає Юнг, протилежності добра і зла перебувають разом, поки ми ростемо, але знову впадають у смертельне суперництво, коли ми припиняємо рости (RB, с. 243, 300-01, 350-51; ВВ т. 6, с. 219). Старі форми протилежностей, які раніше розділялися далеко один від одного в боротьбі, змінюються, щоб відчуватися близько і разом. Якщо ми утримуємо напругу їхнього злиття у свідомості, але не проявляємо її, то ми підштовхуємо старі форми панування его до розриву, і таким чином отримуємо можливість зосередитися

³ (лат.) Умертвіння (смирненість) та гниття — аспекти *Nigredo*, першого етапу алхімічного Великого діяння.

на тому полі між нами, яке нас утримує. Відбувається зсув від того, хто має владу, до змісту та ефектів поля.

Поле

Ці п'ять змін відбуваються стрибкоподібно. Я підсумовую їх: нічого не знати; прийняти жіночий спосіб, що дозволяє всім частинам мати частку в житті; Самість руйнує надто конкретизовані або надто одухотворені образи себе; символічна смерть необхідна, щоб уникнути геноциду; протилежності поєднуються в кожному з нас і між нами.

Поле — це те, до чого ми переходимо, куди ми потрапляємо після стрибка; перехід спричиняє стрибок, а стрибок спричиняє перехід. Поле нагадує нам про нашу спільну історію походження, адже ми створені з одного джерела в матерії, зоряного пилу; всі ми створені в базовій єдності, що означає, що протилежності присутні як змішані один з одним великі плани, навіть зло збігається з добром в кожному з нас і між нами. Поле зміщує фокус тепер не на еґо-системи значень, що конкурують, а на емоційне, фізичне, духовне, матеріальне, соматичне, свідоме і несвідоме поле, в якому ми живемо.

Поле зображено як порожню кімнату, в якій ми стоїмо біля різних дверей. Ми відчуваємо свою інакшість один до одного та інакшість перед обличчям будь-якої психіки, яка, здається, діє в нас і між нами. Кожен з нас приймає свою відмінність, і ми відчуваємо відмінність іншого. Індивідуалізація створює різноманітність, а різноманітність зміцнює індивідуалізацію. Психіка прагне більшого поля, більшого, ніж наше еґо може собі уявити. У цьому полі ми можемо ще не чути, що говорить інший, і жодне з моїх слів не буде почуте іншим; але наша психіка може чути слова психіки іншого, а психіка іншого може реєструвати слова нашої психіки. Ми впливаємо на психіку один одного через несвідоме. Ми можемо усвідомити, що це поле існує всюди між людьми та іншими живими істотами — з жирафою, деревом, каменем, з усім живим і космічним буттям.

Такий фокус на полі є нагальним під час війни. Нам потрібне відчуття єдності. Уявіть собі напад на Землю з космосу. Ми всі швидко зберемося, щоб об'єднатися, як земляни. Війни все ще обманюють нас, що ми можемо вести переговори та виробляти стратегію щодо розбіжності, і на цих підставах укладати договір (умову), які працюють. Ми прагнемо таких договорів і в боргу перед ними. Але вони ще не працюють у цих коштовних війнах. Нам потрібне доповнення — уява про психічний стрибок і визнання цілого поля, яке є більшим, ніж наше вбивство один одного. Люди, яких приваблюють роботи Юнга, можуть стати джерелом такої уяви. Матерія, сенс, ненависть, справжня провина, змій — все це існує в полі; ми отримуємо новий реєстр для відчуття себе та один одного, ми можемо уявити, що лежить за межами наших блокувань, і впливати один на одного в цьому напрямку.

Це поле звертає нашу увагу на таємниче поняття про тонке тіло, що існує в різних культурах та історичних періодах, і яке вважається мостом між розумом і тілом, людським і божественним, психічним і духовним поняттями. Вона визнає, що психіка — це матерія, а матерія — це психіка, а також зв'язок між макро- та мікrokосмосом.

Точка добра

Юнг посилається на своє відкриття великого поля, на якому можна жити (ВВ, т. 7, с. 167, 173, 181). Він каже, що він — «зерно», «піщинка», «насіння», кинуте в небуття, з якого проросте зелень; в ньому самому, в кожному з нас є ядро, якому він повинен довіряти. Таким чином він знаходить своє місце посередині між богами й несвідомим, між добром і злом, у просторі нового тіла, яке алхімія називає тонким тілом. Це надихнуло мене шукати цю точку добра, захovanу у вас, навколо вас, в іншому за іншими дверима, коли ви на війні, а ми позаду вас, уявляючи, через що ви проходите, щоб утримати точку добра в усій цій руїні зла.

Я вважаю, що триматися за точку добра — це відпрацювання порятунку, подібне до символічної смерті, коли протилежності разом, прагнення до неї протягом усіх років нашого особистого життя і в колективних священних традиціях, які прихищають добро і розпізнають зло, тримають його в вузьких межах. У всіх ваших теперішніх стражданнях у цих війнах, захопленнях і звільненнях заручників (і хто звільнить їх від травми перетворення на річ, яку можна використати на шкоду ворогові?) можна знайти крапку добра, як крапку, яка втішить вас, зміцнить вас, підтримає вашу мужність. Крапка добра дозволяє нам, стоячи перед різними дверима порожньої кімнати, побачити матрицю становлення.

З повагою і вдячністю.

Енн Белфорд Уланов

Посилання (все від Юнга):

- Vision Seminars 1997, v. 2 of 2 volumes
- The Red Book 2009 (RB)
- The Black Books, 7 volumes, 2020 (BB)
- Jung, 2021. Encounters with C. G. Jung The Journal of Sabi Tauber (1957-1961). Eds. Irene and Andrus Tauber. Trans. Marianne Tauber. Einsiedeln, Switzerland: Daimon Verlag
- CW 7
- CW 8
- CW 10
- CW 11
- CW 18